

CE VENITURI POT ASIGURA UN TRAI DECENT ÎN REPUBLICA MOLDOVA? (METODOLOGIA ȘI ESTIMAREA COSTULUI VIEȚII)

Anatolii Rojco, dr., conferențiar cercetător
Svetlana Ivanov, cercetător științific
Secția „Cercetări sociale și nivelul de trai”

Costul vieții este cel mai important indicator care caracterizează nivelul și condițiile de trai ale oamenilor. Acest indicator este utilizat nu doar pentru a evalua starea anumitor grupuri socio-demografice ale populației, dar și pentru a justifica mărimea salariilor, pensiilor, indemnizațiilor și altor plăți sociale. În Republica Moldova, cercetările pe această temă n-au avut o dezvoltare corespunzătoare și se efectuează „din când în când”. În special, în mass-media a fost diseminată pe larg informația cu privire la rezultatele studiului efectuat de către experții străini ai companiei Friedrich-Elbert-Stiftung Moldova în colaborare cu Clean Clothes Campaign și Platforma. Conform acestor rezultate, „pentru a asigura un trai decent pentru un adult ce întreține doi copii, este necesar de a dispune de un venit de 12 mii lei” [1]. Totuși, este asigurat consumul de produse alimentare, al cărui aport caloric zilnic este de 3 mii kcal. Cu toate acestea, din materialele publicate nu este clar după care metodologie s-au efectuat aceste calcule și în ce măsură reflectă realitățile vieții de zi cu zi din Republica Moldova.

Mai mult ca atât, se prezintă o evaluare comparativă a rezultatelor obținute cu datele Biroului Național de Statistică (BNS). S-a indicat că BNS în calculele sale s-a bazat pe meniul zilnic de 2400 kcal, iar suma lunară a tuturor cheltuielilor a fost determinată la 1895 lei pe persoană. Însă, o astfel de comparație a rezultatelor obținute cu datele BNS este incorectă. BNS oferă datele privind costul minimului de existență și conținutul caloric al coșului minim alimentar. După cum se știe, minimul de existență reflectă nevoile minime ale unei persoane și poate fi utilizat doar pentru a justifica mărimea salariului minim, a pensiilor, a indemnizațiilor etc., în timp ce activitatea vitală normală ale oamenilor trebuie evaluată după principii complet diferite.

Lipsa de dezvoltare metodologică a acestei probleme care a dus la apariția unor estimări diferite, uneori contradictorii, a costului vieții și care, adesea, provoacă reacții ambigue în societate, a condus la o necesitate obiectivă de a elabora o metodologie justificată științific și de a estima costul vieții în condițiile Republicii Moldova. O astfel de cercetare a fost efectuată în Institutului Național de Cercetări Economice (INCE) și în anul 2016 rezultatele cercetării au fost prezentate în [2]. În țara noastră, această publicație a fost una de pionierat în domeniul dat. Cu regret, aceasta a fost ignorată de cercetători care au început să se ocupe de problema respectivă în anii următori. Prin urmare, având în vedere relevanța estimării costului vieții, precum și pentru confirmarea întâietății autorilor în studiul acestei teme, pe site-ul INCE sunt afișate metodologia ajustată și rezultatele estimării costului vieții în Republica Moldova.

Metodologia de estimare a costului vieții în Republica Moldova

În literatura științifică există diferite definiții ale costului vieții. Definiția cea mai utilizată a acestei categorii este: „Costul vieții este suma cheltuielilor efectuate de o persoană, familie sau grup de persoane pentru achiziționarea bunurilor și serviciilor necesare pentru menținerea activității vitale și restabilirea capacității de lucru ale acestora” [3].

Această definiție a stat la baza principiilor metodologice de calcul a sumei necesare pentru asigurarea unui trai decent. Elaborarea acestora a fost realizată în 2016 în cadrul justificării științifice a cuantumurilor salariului. La determinarea acestei valori este necesar de a lua în considerare mai mulți

factori, printre care un loc important este ocupat de valoarea costului forței de muncă. Costul forței de muncă este definit ca valoarea mijloacelor de existență, necesare pentru reproducerea normală a lucrătorului și a membrilor familiei sale.

Astfel, determinarea costului forței de muncă se efectuează pe baza calculului costului vieții a familiilor lucrătorilor. Costul vieții familiilor de lucrători se efectuează cu utilizarea următoarelor abordări metodologice.

1. Familia salariatului este formată din 4 persoane (2 membri adulți de familie care lucrează și 2 copii – un băiat și o fată).

2. Membrii adulți ai familiei lucrează pe parcursul vieții lor câte 35 de ani.

3. Costul reproducerii normale a 2 lucrători și 2 membri ai familiei pe fiecare articol este împărțit la numărul anilor de muncă (35), înmulțit la numărul de luni într-un an (12), adică se împarte la 420. Ca rezultat se determină valoarea costurilor pe o lună.

4. Suma costurilor lunare pe toate articole de cheltuieli pentru reproducerea normală a 2 salariați și a 2 membri ai familiei constituie valoarea costului vieții ale familiilor lucrătorilor calculat pe o lună.

După aceasta, prin împărțirea sumei obținute la 2 este determinat valoarea costului forței de muncă a unui salariat. Astfel se stabilește mărimea, la care ar trebui să tindă salariul fiecărui lucrător pentru a asigura costul vieții unei familii de 4 persoane.

Costul vieții se măsoară în dependență de setul de bunuri și servicii de consum luat în calcul și nivelul prețurilor și tarifelor pentru achiziționarea lor.

Estimarea valoric a volumului de consum al bunurilor și serviciilor materiale și spirituale, impozitelor și plăților obligatorii, precum și structura acestora, constituie bugetul de consum. În dependență de nivelul de satisfacere a nevoilor în prezent se disting trei tipuri de bugete de consum: minimul de existență, bugetul de consum rațional și elitar.

Minimul de existență (ME) – mărimea valoric a volumului minim de consum al bunurilor materiale și a serviciilor pentru satisfacerea necesităților principale, menținerea sănătății și pentru susținerea viabilității omului [4].

Bugetul rațional de consum (BRC) sau bugetul îndeplinirii ordinare – evaluarea valoric a compoziției și structurii consumului de bunuri și servicii, care asigură satisfacerea completă a nevoilor fiziologice, spirituale și sociale rezonabile ale unei persoane, în conformitate cu normele raționale științific întemeiate.

Bugetul de consum elitar (BCE) sau bugetul îndeplinirii înalte caracterizează nivelul și structura de consum al persoanelor cu venituri înalte și ultra-înalte.

Având în vedere cele expuse mai sus, estimarea atât a costului forței de muncă cât și a costului vieții familiilor lucrătorilor este oportun de a efectua cu utilizarea bugetului rațional de consum.

La formarea costului alimentar al BRC s-au luat în considerare particularitățile nutriționale ale populației cu venituri medii. În acest scop, de către autori a fost efectuată evaluarea nivelului și structurii consumului alimentar pe cap de locuitor în diferite tipuri de gospodării casnice din Republica Moldova, diferențiat pe grupe chintile de venituri [5]. Rezultatele acestui studiu au fost utilizate la elaborarea normelor raționale de consum pentru anumite tipuri de produse alimentare. Totodată, au fost realizate abordările metodologice fundamentale diferite de metodologia minimului de existență [6].

În același timp, conținutul co ului alimentar al BRC nu include produse caracteristice bugetului elitar de consum. Este vorba de a nu include în co ul alimentar al BRC, în special, produsele costisitoare, precum jambon de porc crud-uscat spaniol „Hamon”, brânză tare italiană „Parmezan”, caviar negru de sturioni etc.

O abordare similară a fost realizată și la formarea co ului nealimentar al BRC. Se presupune că familia deja dispune de locuință, prin urmare, co ul nealimentar al BRC nu include costul achiziționării/construirii unui nou apartament/casă (în componența cheltuielilor se includ doar cheltuielile de întreținere a locuințelor, inclusiv reparațiile). De asemenea, se presupune că familia nu dispune de automobil și nu este planificată achiziția acestuia și cheltuielile de întreținere (pentru a se deplasa membrii familiei utilizează toate tipurile de transport public).

Evaluarea valorică a BRC se efectuează după prețurile înregistrate oficial de către BNS care sunt fixate pentru 1200 de bunuri și servicii în toate tipurile de comerț de 900 de puncte în 8 ore ale zilei.

La elaborarea metodologiei trebuie de luat în considerare ierarhia nevoilor umane. Potrivit lui Abraham Maslow prioritar este satisfacerea nevoilor fiziologice ale persoanei, care asigură activitatea vitală a persoanei – hrană, înmbrăcăminte, adăpost. În grupul necesităților fiziologice, există o ierarhie așa: în primul rând, nevoia de hrană, iar apoi nevoia în îmbrăcăminte, încălzire, locuință, servicii, satisfacerea celorlalte condiții normale de activitate vitală ale omului.

Abordările metodologice la calculul priorității alimentare a BRC

La formarea co ului alimentar al BRC se utilizează principiile teoretice de bază ale unui regim alimentar echilibrat, precum și recomandările cu privire la problema dată ale organizațiilor internaționale. Printre cele mai influente fiind FAO și OMS [7]. În plus, conținutul co ului alimentar al BRC a fost orientat pe o structură reală al consumului populației Republicii Moldova.

Co ul alimentar elaborat al BRC relatează despre o umplere a sa cu produse alimentare semnificativ mai bune decât cea a co ului minimului de existență. Îndeosebi aceasta se referă la cele mai valoroase din punct de vedere nutrițional produse din carne și produse lactate.

În grupul de mărfuri „Carne și produse din carne” în co ul alimentar BRC sunt incluse 4 produse care nu erau în co ul alimentar ME: carne de iepure, mezeluri de calitate superioară, afumături, conserve de carne. A avut loc o creștere a normelor de consum la carne de vit (de 2,3 ori la bărbați și 2,0 ori la femei), carne de porc (de 1,8 ori la bărbați și de 2,0 ori la femei), carne de găină (de 1,3 ori la bărbați și de 2,2 ori la femei), mezeluri fierte (de 2,7 ori la bărbați și de 3,7 ori la femei). În special au crescut semnificativ normele de consum la carne de oi (de 6,9 ori la bărbați și de 5,4 ori la femei), preparate de carne (de 6,3 ori la bărbați și de 4,5 ori la femei), subproduse (de 11,9 ori la bărbați și de 12,2 ori la femei).

În grupa de mărfuri „Lapte și produse din lapte” în co ul alimentar BRC sunt incluse 2 produse care nu erau în co ul alimentar ME: iaurt și înghețate. A existat o creștere a normelor consumului de produse lactate, deși nu la fel de importante ca și pentru carne și produse din carne. S-au redus normele de consum la lapte integral și produse de lapte acru.

Diferența dintre conținutul co ului alimentar al BRC și co ul alimentar al ME constă nu doar într-o umplere în funcție de greutate, dar, de asemenea, într-o cantitate mai mare de grupe de mărfuri. Dacă în co ul alimentar al minimului de existență sunt reprezentate 12 grupe de mărfuri de produse alimentare, atunci în co ul alimentar al bugetului rațional de consum – 20. Sunt adăugate grupe de mărfuri: „butouri nealcoolice”, „ap mineral”, „butouri răcoritoare”, „sucuri din fructe”, „sucuri din legume”, „produse din rachiu și lichior”, „vin, divin, vin spumat”, „bere”. Incluziunea acestor grupe de mărfuri este determinată de faptul că co ul de consum BRC trebuie să asigure o alimentare normală a

famiilor lucrătorilor atât în zile obișnuite, cât și în zilele de sărbători de familie, sărbătorile mondene și religioase.

În plus, în componența grupelor de muncători se include o gamă mai largă de diferite tipuri de produse alimentare. Astfel, la grupul de muncători „pâine din făină de grâu” în cotelul alimentar al BRC se includ 9 produse alimentare, fiecare din care are câteva tipuri de sortiment, care diferă unul de altul ca valoare nutritivă, cât și ca preț. De exemplu, la „pâine din făină de grâu”, sunt luate în calcul 9 tipuri de sortiment: 1) pâine – făină de grâu calitate 2; 2) pâine – făină de grâu calitate 1; 3) pâine – făină de grâu calitate superioară; 4) colac – făină de grâu calitate superioară; 5) franzelă împletită din făină de grâu calitate superioară; 6) covrigei din făină de grâu calitate superioară, se realizează în vrac; 7) covrigei din făină de grâu calitate superioară, ambalaj de producător; 8) pâine albă tăiată (feliată), calitate superioară; 9) pâine albă pentru toast, 90% făină de grâu calitate superioară.

Pentru fiecare produs se calculează valoarea nutritivă medie și prețul, care sunt apoi utilizate la calcularea costului de alimentare.

În ceea ce privește cotelul alimentar al minimului de existență, atunci în grupa de muncători „Pâine și produse de panificație” sunt incluse doar 7 produse alimentare, fiecare din care reprezintă un singur tip de sortiment – de obicei, este unul dintre cele mai ieftine după preț. De exemplu, la pâine de grâu – pâine de grâu de calitate 1, iar la crupe – comercializate în vrac. În cotelul alimentar al minimului de existență nu au fost incluse pâine din făină de seacă și semifabricate din făină.

O situație similară este caracteristică și pentru alte grupuri de muncători de produse alimentare. Astfel, la grupa de muncători „Carne și produse din carne” în cotelul alimentar al bugetului rațional de consum sunt incluse 11 produse alimentare, în timp ce în cotelul alimentar al minimului de existență – 8. Dacă fiecare produs alimentar din cotelul alimentar al minimului de existență este reprezentat de un singur tip de sortiment, atunci în BRC – tipuri de sortiment sunt mult mai multe. De exemplu, la mezeluri fierte – ele sunt 6: 1) cârnaț „Ciainaia”; 2) crenvurți de lapte; 3) crenvurți „Venskie” fieri-afumați, carne vită și porc; 4) cârnaț fiert „Molocinaia”; 5) cârnaț fiert „Doctorskaia”; 6) cârnaț fiert „Liubitelskaia”. În cotelul alimentar al minimului de existență se ia în calcul doar un tip de sortiment de cârnaț „Ciainaia”.

În plus, se ia în considerare faptul că membrii familiei se alimentează nu doar acasă, dar și în afara casei. Pentru 2 adulți – este alimentată în timpul pauzei de prânz, care se efectuează timp de 22 de zile lucrătoare pe lună pentru perioada de 35 ani de activitate de muncă. Pentru 2 copii – elevi ai colii primare, cheltuielile pentru alimentație în afara casei lipsesc, deoarece elevii colii primare sunt asigurați cu dejun gratuit. Pentru elevii din clasele 5-12 sunt prevăzute cheltuieli pentru alimentația la coală timp de 9 luni pentru perioada de 8 ani. Se presupune că, după absolvirea liceului, doi copii devin studenți ai instituției de învățământ superior și în timp de 9 luni pentru perioada de 5 ani, cheltuielile lunare pentru alimentație vor fi aceleași ca și pentru membrii adulți ai familiei.

Se preconizează că meniul de prânz în afara casei pentru un membru adult al familiei este format din salată (salată de legume), felul întâi (supă de legume cu friptură), felul doi (pârjoale de găină cu paste) și burtă de mere. Potrivit [8], valoarea calorică a prânzului în afara casei pentru un membru al familiei adulte constituie 440 kcal. Dacă luăm în considerare faptul că prânzul în afara casei se efectuează timp de 11 luni pe an, iar într-o lună calendaristică doar timp de 22 de zile, atunci în termeni medii anuali valoarea calorică a unui prânz pentru un membru adult al familiei constituie 295 kcal pe zi. La copiii-copii, alimentația în afara casei include pateu cu brânză /cartofi și burtă de mere, iar valoarea calorică este de 183 kcal pe zi (în termeni anuali medii – 31 kcal pe zi). Pentru copiii-studenți – 61 kcal. Total pentru copii – 92 kcal pe zi (în termeni anuali medii).

Norme de consum alimentar mai înalte, incluse în cotelul alimentar al BRC, au condiționat valoarea calorică mult mai mare al conținutului său. Valoarea calorică a cotelului alimentar al BRC pentru un copil a constituit 3009 kcal pe zi, ceea ce este de 975 kcal (sau 47,9%) mai mult decât valoarea calorică a cotelului alimentar al ME (Tabelul 1). Pentru bărbatul valoarea calorică a BRC a constituit 4080 kcal, ceea ce este cu 1282 kcal (sau 45,3%) mai mult decât valoarea calorică a cotelului ME. Pentru femeie, valoarea calorică a cotelului alimentar al BRC a constituit 3535 kcal, ceea ce este cu 1166 kcal (sau 49,2%) mai mult decât valoarea calorică a cotelului ME. În medie la 1 membru al

gospodăriei casnice valoarea calorică a BRC a constituit 3408 kcal, ceea ce este cu 1008 kcal (sau 42,0%) mai mult decât valoarea calorică a ME.

Tabelul 1

**Valoarea calorică și compoziția nutrițională a coșurilor alimentare
BRC și ME (în medie la 1 persoană pe zi)**

	Acas				În afara casei			
	copii	b rb.	fem.	1 membru GC	copii	b rb.	fem.	1 membru GC
Valoarea calorică, kcal	2917	3785	3240	3215	92	295	295	193
Proteine, gr	94,0	134,5	110,1	108,1	4,4	11,6	11,6	8,0
inclusiv de origine animal	61,9	82,4	68,6	68,7	2,0	7,4	7,4	4,7
Gr simi, gr	118,7	161,2	134,9	133,4	0,5	8,1	8,1	4,3
Glucide, gr	266,7	375,7	313,9	305,7	18,7	34,6	34,6	26,6
	Total BRC				ME			
Valoarea calorică, kcal	3009	4080	3535	3408	2034	2808	2369	2400
Proteine, gr	98,4	146,1	121,7	116,1	72,8	93,8	78,3	79,1
inclusiv de origine animal	63,9	89,8	76,0	73,4	38,2	36,6	30,7	33,3
Gr simi, gr	119,2	169,3	143,0	137,7	76,3	95,5	79,8	72,8
Glucide, gr	285,4	410,3	348,5	332,3	261,4	387,2	329,3	330,2

Sursa: calculat de autor

Coșul alimentar al BRC elaborat, în deplină măsură corespunde recomandărilor OMS, potrivit căruia valoarea calorică alimentară rațională a copilului, în medie, ar trebui să fie aproape de 3000 kcal (la noi – 3009 kcal). Pentru bărbați – în funcție de tipul de activitate – 3500-4500 kcal pe zi (la noi – 4080 kcal), iar pentru femei – nu mai puțin de 85% din valoarea calorică a setului alimentar la bărbați (la noi – 86,6%).

Conținutul nutrițional al coșului alimentar BRC este, de asemenea, în concordanță cu raportul recomandat dintre ingredientele corespunzătoare. Astfel, în conformitate cu [7] raportul dintre proteinele și valoarea calorică a seturilor de alimente pentru persoană adultă s-ar trebui să fie de 12-15% (la noi 14,3% – la bărbați și 13,8% – la femei). Despre calitatea înaltă a coșului alimentar BRC elaborat relatează faptul că proporția de proteine animale constituie la copii 64,9%, la bărbați în vârstă apt de muncă – 61,5%, la femei în vârstă apt de muncă – 62,4%. Aceasta semnificativ depășește norma proteinelor de origine animală, care ar trebui să fie nu mai mică de 50% [7]. Vom remarca faptul că seturile alimentare pentru ME (populația adultă) nu satisfac acestei cerințe.

Astfel, coșurile alimentare BRC elaborate pentru membrii familiei salariale îndeplinesc pe deplin cerințele fundamentate științific și permit de a satisface nevoile raționale în alimentația a doi adulți care lucrează și doi copii, asigurându-le activitatea vitală normală.

Calculul costului coșului alimentar al BRC se efectuează prin însumarea costului de alimentare pentru o familie de 4 persoane (2 copii și 2 adulți) acasă și în afara casei. Calcularea costului de alimentare acasă se efectuează prin înmulțirea normelor de consum al fiecărui produs alimentar la un preț corespunzător pentru o unitate (au fost utilizate prețurile anului 2016) cu însumarea ulterioară a

acestor rezultate. La estimarea costului consumului alimentara iei în afara casei, au fost utilizate prețurile medii din sectorul alimentar din mun.Chișin u (prima jumătate a anului 2016): salat de legume – 5,48 lei, sup de legume cu friptur – 12,34 lei, pârhoale de gâin cu garnir (paste) – 22,60 lei, b utur de mere – 4,58 lei. În total, costul unui prânz pentru un membru adult al familiei constituie 45 lei. Aceea i sum este prev zut i la estimarea costului alimentara iei în afara casei i pentru un student al institu iei de înv mât superior. Pentru un elev colar al claselor 5-12, se prevede costul de alimentare în valoare de 15 lei (pateuri i b utur de mere). Rezultatele acestor calcule sunt prezentate în Tabelul 2.

Tabelul 2

Calculul costului co ului alimentar lunar BRC, lei

	Acas	În afara casei	BRC	ME	BRC fa de ME (ori)
Familia din 4 persoane (2 copii + 2 adul i)	8078,95	2140,29	10219,24	847,10*	3,0
În calcul la 1 membru al familiei	-	-	2554,81		
În calcul la 1 membru adult al familiei	-	-	5109,62		

* în calcul la o persoan (media ponderat)

Sursa: calculat de autor

Datele tabelului 2 arat c partea alimentara a BRC a familiei din 4 persoane este estimat la 10219,24 lei pe lun . Costul co ului alimentar al BRC calculat pentru o persoan este de 3,0 ori mai mare decât costul co ului alimentar al ME.

Principiile metodologice de calcul al p r ii nealimentare BRC

Metodologia de calcul a costului p r ii nealimentare a BRC implic a) existen a unor norme ra ionale ale consumului de produse nealimentare i b) pre urile de vânzare cu am nuntul pentru tipurile lor respective.

Elaborarea unor norme ra ionale de consum este asociat cu dificult ile considerabile existente. În Republica Moldova nu exist organiza ii care s-ar ocupa cu fundamentarea tiin ific a seturilor ra ionale de bunuri i servicii nealimentare. Prin urmare, ca o prim aproximare, este recomandabil de a utiliza seturile de bunuri i servicii nealimentare, care au primit o aprobare oficial în România, Rusia i Ucraina la elaborarea în aceste ri a metodologiei de calcul al minimului de existen . Setul selectat de bunuri i servicii nealimentare se ajusteaz luând în considerare caracteristicile consumului lor în Moldova. În aceste scopuri sunt utilizate datele cercet rii bugetului gospod riilor casnice.

La formarea unui set ra ional de produse nealimentare sunt luate în considerare:

– diversitatea cantitativ pentru femei, condi ionat de caracteristicile fiziologice ale organismului acestora;

– o actualizare mai frecvent a m rfurilor pentru copii asociate cu cre terea lor natural i, în consecin , o cre tere a caracteristicilor antropologice ale copiilor.

Produsele nealimentare incluse în anul nealimentar BRC sunt unite în seturile de folosin individual (îmbrăcăminte, încălțăminte, lenjerie de corp, șosete și ciorapi, accesorii de purtat pe cap, articole de galanterie) și de folosință general familial (lenjerie de pat, bunuri de menaj cultural, uzual și de menaj: mobilier, vesel, aparate de uz casnic, obiecte de primă necesitate, igienizare, medicamente). La determinarea termenelor de uzură a produselor nealimentare se ia în considerare durata medie de utilizare a acestora, stabilite în România, Rusia și Ucraina. Prețurile de mrfuri ale Republicii Moldova și aceste țări într-o mare măsură sunt saturate cu produse similare de aproximativ aceeași nomenclatură și calitate. Aceasta condiționează posibilitatea de a stabili pentru majoritatea mrfurilor nealimentare incluse în anul nealimentar BCR în Moldova, aceleași termeni de uzură, care sunt acceptate în România, Rusia și Ucraina.

Pentru adolescenții de 13-23 ani se prevede aceleași seturi de articole de îmbrăcăminte și încălțăminte (și, prin urmare, aceleași prețuri) ca și pentru membrii adulți ai familiei. Totodată se ia în considerare actualizarea mai frecventă a obiectelor de îmbrăcăminte și încălțăminte, din cauza creșterii termenelor de uzură a acestora pentru adolescenții de 13-23 ani sunt stabilite mai mici decât pentru membrii adulți ai familiei.

Formarea unui set rațional de servicii necesare pentru menținerea sănătății umane și asigurarea activității sale vitale, se efectuează în baza următoarelor principii metodologice:

- satisfacerea nevoilor raționale ale populației în locuință, mobilitate, precum și condiții de trai;
- luarea în considerare a nivelului de utilizare a serviciilor de transport și locativ-comunale;
- prestarea serviciilor contra plată.

În setul rațional de servicii se includ servicii uzuale, transport, telecomunicații, locativ-comunale, servicii cu plată ale sistemelor de sănătate și învățământ. Determinarea volumelor de consum al tipurilor respective de servicii se bazează pe informații cu privire la consumul real și normele tehnice de consum ale acestor servicii.

Seturile raționale elaborate ale mrfurilor nealimentare și serviciilor se constituie din: îmbrăcăminte pentru bărbați adulți și adolescenți 13-23 ani – 22 de poziții, femei adulte și adolescenți 13-23 ani – 27 de poziții, copii până la 12 ani – 30 de poziții; încălțăminte pentru bărbați adulți și adolescenți 13-23 ani – 8 de poziții, femei adulte și adolescenți 13-23 ani – 10 de poziții, copii până la 12 ani – 10 de poziții; obiecte de igienă personală – 27 de poziții; mobil și obiecte pentru interior – 23 de poziții; articole pentru dormitor și prosoape – 11 de poziții; vesel – 20 de poziții; produse chimice de uz casnic – 11 de poziții; mijloace de transport – 19 de poziții; tehnica de uz casnic – 32 de poziții; unstrumente și obiecte de uz casnic, scule și unelte de grădinarie – 15 de poziții; jucării, articole pentru sport și turism, birotică, presa – 24 de poziții; alte obiecte de folosință personală și familială – 17 de poziții.

Rezultatele calculelor efectuate sunt întrunite în tabelul 3. Ele atestă că valoarea BRC al familiei din 4 persoane (2 adulți + 2 copii) pentru 35 de ani va constitui 10 481 233,67 lei. În calcul la o lună a activității muncitorești cheltuielile pentru asigurarea nivelului rațional de trai al familiei vor constitui 24 955,32 lei (10 481 233,67 lei : 420 luni).

Cea mai mare pondere în cheltuielile familiale revine cheltuielilor pentru alimentație. Ele constituie 40,95%. În calcul pe o lună cheltuielile raționale pentru alimentație constituie 10 219,24 lei; acestea sunt formate din cheltuielile pentru alimentație la domiciliu în sumă de 8 078,95 lei (32,37%) și alimentație în afara casei – 2 140,29 lei (8,58%).

Tabelul 3

Estimarea costului BRC al familiei din 4 persoane (2 adulți + 2 copii)

d/o	Denumirea produsului	suma, lei lunar	ani, luni	cost, lei	Calculat pe o lună, lei
I	ALIMENTAȚIE:			4292079,00	10219,24
1.1.	Acasă, lei pe lună pentru o familie	8078,95	420 (12 luni * 35 ani)	3393159,00	8078,95
1.2.	În afara casei:			968220,00	2140,29
1.2.1.	Adulți (2 pers.*22 zile lucrătoare pe lună *45 lei)	1 980	385 (11 luni * 35 ani)	762300,00	1815,00
1.2.2.	Copii:			136620,00	325,29
	- la coală (2 pers.*22 zile lucrătoare*15 lei)	660	72 (9 luni * 8 ani)	47520,00	113,14
	- la instituție de învățământ superior (2 pers.*22 zile lucrătoare*45 lei)	1 980	45 (9 luni * 5 ani)	89100,00	212,14
II	ÎMBRĂCĂMINTE ÎNCĂLĂCĂMINTE			455946,18	1085,59
III	OBIECTE DE IGIENA PERSONALĂ			153787,16	366,16
IV	ARTICOLE DE UZ FAMILIAL			4227917,88	10066,47
4.1	Mobilier și obiecte pentru interior			137178,36	326,62
4.2.	Articole pentru dormitor și prosoape			55426,91	131,97
4.3.	Veseli			21235,31	50,56
4.4.	Produse chimice de uz casnic			51639,26	122,95
4.5.	Mijloace de transport			3336349,08	7943,69
4.6.	Tehnica de uz casnic			427557,48	1017,99
4.7.	Unstramente și obiecte de uz casnic, scule și unelte de grădinarie			26979,67	64,24
4.8.	Jucării, articole pentru sport și turism, birotică, presă			69075,77	164,47
4.9.	Alte obiecte de folosință personală și familială			102476,05	243,99
V	MEDICAMENTE (pentru o familie)	2 000	35	70000,00	166,67
VI	APARTAMENT:			1614000,00	3842,86
6.1.	Procurare (cu trei camere cu suprafață de 70 m.p.)			1300000,00	3095,24
6.2.	Impozit imobiliar	400	35	14000,00	33,33
6.3.	Sistem de alarmă:			90000,00	214,29
6.3.1.	Instalarea utilajelor			6000,00	14,29
6.3.2.	Plata lunară	200	420	84000,00	200,00
6.4.	Reparații: 2 reparații din calcul de 1500 lei pentru 1 m.p.			210000,00	500,00
VII	ACHITAREA SERVICIILOR COMUNALE			1686892,42	4016,41
VIII	Diferite servicii prestate populației			2251609,71	5360,98
IX	CONTRIBUȚII (se ia salariu mediu pe anul 5 000 lei pe lună pentru 1 salariat, adică 10 000 pentru doi salariați)			420000,00	1000,00
9.1.	pentru asigurare socială (6 %)	600	420	252000,00	600,00
9.2.	pentru asigurare medicală obligatorie (4 %)	400	420	168000,00	400,00
X	SĂRBĂTORI FAMILIALE (8 zile de naștere pe an)	500	35	140000,00	333,33
XI	NUNT (pentru doi copii)	70 000		140000,00	333,33
XII	ÎNMORMÂNTĂRI (pentru 4 părinți)	15 000		60000,00	142,86
			TOTAL	10481233,67	24955,32

Sursa: calculat de autor

Cea de a doua poziție în structura cheltuielilor BRC ocupă cheltuieli pentru diferite servicii prestate populației – 18,47% (4 608,54 lei pe lună). Pe locul trei în structura cheltuielilor BRC sunt cheltuieli pentru achitarea serviciilor comunale – 15,79% (3 941,62 lei pe lună).

Astfel, pentru asigurarea nivelului rațional de trai al familiei formate din 2 salariați și 2 copii este necesar de 24 955,32 lei pe lună. Acest sumă ar trebui să fie acoperită de salariile a doi salariați. În medie cuantumul salariului în calcul la un salariat ar trebui să fie de 12 477,66 lei pe lună.

Astfel se argumentează valoarea salariului mediu lunar pe economie (egal cu 12 477 lei), spre care trebuie să ne orientăm pentru a satisface în deplină măsură nevoile raționale ale salariatului și membrilor familiei sale. (Informativ: în trimestrul III 2018 câștigul salarial mediu lunar nominal brut a fost de 6 507,0 lei, iar în sectorul economic real – 6845,1 lei, în sfera bugetară – 5 624,8 lei).

Rezultatele studiului permit de a trage următoarele **concluzii**:

1. Datorită faptului că nivelul de trai al unui individ se formează, de regulă, în cadrul bugetului familiei, calculul costului vieții se bazează pe cheltuielile necesare pentru asigurarea unui trai decent a tuturor membrilor familiei. În acest scop, ca obiectul de studiu se utilizează o familie tipică formată din 4 persoane (2 adulți membri lucrători ai familiei și 2 copii – un băiat și o fată). O astfel de abordare ne permite să luăm în considerare nu doar cheltuielile individuale pentru alimentație, îmbrăcăminte și încălțăminte cu diferențierea „bărbat”, „femeie”, „băiat”, „fată”, ci și cheltuielile comune ale familiei. Acest principiu metodologic este fundamental diferit de celelalte abordări existente pentru calcularea costului vieții.

2. Estimarea costului vieții se efectuează cu utilizarea bugetului rațional de consum, care reflectă cel mai adecvat cerințele pentru asigurarea unui trai decent în condițiile Republicii Moldova.

3. Coșul alimentar elaborat al bugetului rațional de consum conține mai multe produse alimentare cu caracteristici de calitate superioară decât coșul alimentar al minimumului de existență. În plus, este prevăzută alimentația în afara casei. Ca rezultat, conținutul caloric al coșului alimentar al bugetului rațional de consum calculat la un membru al familiei este cu 42% mai mare decât conținutul caloric al coșului alimentar al minimumului de existență. În același timp, costul coșului alimentar al bugetului rațional de consum este de 3 ori mai mare decât cel al minimumului de existență.

4. Calculul costului pierii nealimentare a bugetului rațional de consum se bazează pe normele elaborate ale consumului de produse nealimentare și al serviciilor. Totodată, au fost luate în considerare particularitățile consumului acestora de către populația Republicii Moldova.

5. Conform metodologiei elaborate, costul vieții pentru o familie de 4 persoane este estimat la 24955,32 lei pe lună sau la un membru al familiei – 6 238,83 lei. Trebuie de avut în vedere faptul că acest calcul a fost efectuat în prețurile din prima jumătate a anului 2016 și, în prezent, valoarea acestuia va fi substanțial mai mare. Estimarea obținută este de 1,6 ori mai mare decât rezultatul cercetărilor efectuate de experții străini ai companiei Fridrich-Elbert-Stiftung Moldova în colaborare cu Clean Clothes Campaign și Platforma (12 mii lei pentru 3 persoane, adică în medie pe persoană – 4 mii lei).

6. Estimarea obținută ne permite de a justifica mărimea salariului mediu lunar spre care trebuie de orientat pentru a satisface nevoile raționale ale familiei de lucrători. Pentru aceasta,

fiecare din cei 2 lucratori trebuie să câștige 12 477,66 lei pe lună (în prezent salariul mediu pe economie și reprezintă o valoare de 1,9 ori mai mică).

Bibliografia

1. Știrile PRO TV Chișinău. Ca să poată supraviețui în Moldova un om ar avea nevoie de cel puțin 12 mii de lei pe lună. Nivelul minim de trai calculat de câteva organizații străine: cifra este mai mare decât cea anunțată de Biroul Național de Statistică. 18 decembrie 2018. [Accesat 03.01.2019] Disponibil: <http://protv.md/stiri/actualitate/ca-sa-poata-supravietui-in-moldova-un-om-ar-avea-nevoie-de-cel---2434001.html>
2. Rojco A., Heghea E, Stremenovscaia Z. Abordările metodologice de estimare a costului forței de muncă în Republica Moldova. În: Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă = Economic growth in conditions of globalization: sustainable development models. Conferința Internațională Științifico-Practică, ed. a 12-a, 12-13 octombrie 2017: [în 2 vol.]. Chișinău: INCE, 2017. Vol. 2, p.263-269. ISBN 978-9975-3171-2-2.
3. . . . [Accesat 16.01.2019]
Disponibil: <https://lektsii.com/2-59896.html>
4. LEGE cu privire la minimumul de existență Nr. 152 din 05.07.2012. Publicat : 07.08.2012 în Monitorul Oficial Nr. 165, art Nr : 555. [Accesat 03.01.2019] Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=344314>.
5. Rojco A., Ivanov S, Stremenovscaia Z. Evaluarea nivelului și structurii consumului de produse alimentare a populației Republicii Moldova. În: Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă = Economic growth in conditions of globalization: sustainable development models. Conferința Internațională Științifico-Practică, ed. a 12-a, 12-13 octombrie 2017: [în 2 vol.]. Chișinău: INCE, 2017. Vol. 2, p.247-256. ISBN 978-9975-3171-2-2.
6. Rojco, A.; Stremenovscaia, Z. Perfecționarea abordărilor metodice de calculare a minimumului de existență /Perfection of the methodological approaches for calculating the subsistence minimum value. În: Tendințele în economia Moldovei/Moldovan economic trends. Nr.14 (trim.II) 2014. Ch.: Complexul Ed. al INCE, 2014, p.98-103 (rom)/ p.96-101 (eng.). ISSN 1857-3126 (rom.) ISSN 1857-3134 (eng.)
7. :
/ . : , 1974. 143 .
8. 100 . [Accesat 18.01.2019] Disponibil: <https://differed.ru/health/food/tablica-kaloriynosti-gotovyh-blyud>

